



Catalogus dissert.

I. J. Semler.

1. Obijt. super 2 Timoth. III. et III.
2. Fessiois M. Conuicti Trident. exemplum.
3. De Regeneratione monastica.
4. de prophanis theol. acroamatica pro se dicta biblica.
5. de infelicitate hominum perasenti.
6. de Christi ad Abgarum epistola.
7. de imagine diuina in humana sp̄i natura.
8. de mysticorum interpretationum studio.
9. Antiquitatum hermeneuticarum ex Tertull. spec.
10. de tempore quo scripta fuerit epistola Pauli ad Galatas.
11. Baptizatio fuisse, de quibus agitur Act. XIX. 5
12. de propagata per Bonifacium inter Germanos ref. Christi.
13. de discrimine notionum vulgarium et christianarum in libris N.T. obseruand.
14. in Matth. I. 17.
15. de cauenda molesta sedulitate sacra.
16. in Luc. I. Gabrielum spir. s. non esse.
17. Iesum Christum esse vult auctore verum Deum et verum hominem. disp. II.
18. Illustratio antiqui carminis ex euangelio Hebraeorum.
19. De vario et impari veterum studio in recollenda historia de Ioseph ad inferos.
20. Iudicium d. recte de scribi personam.
21. de Despodorow et euangelio Hebraeorum.
22. de discrimine inter Gergens et Hecquetanus.

II. J. A. Neigfett.

23. Singularis providentiae diuinae in pace religionis vestigia.
24. de discrepantia propria et tropica dictione.
25. de Calenis patrum graecorum in nouum.
26. in 1. Cor. II. 20 et 27.
27. interp. caritatis anglica Luc. II. 14.
28. de Christo nomine regnante.
29. Quomodo auctoritatem diuinam religionis Christi confirmare sequi maioribus legatione sinistica.
30. ad Hebr. II. 11.
31. in 2. Cor. III. 17.
32. ad Rom. XXIII. 17.
33. in Joh. XII. 20-23.
34. de vera vi nominis filiorum dei.
35. in 2. Thes. II. 1-12.
36. in Joh. XII. 1-17.
37. in Joh. XII. 17-23.
38. Quod in No. Regn. uarij N. 31. - T. 1. p. 8. Quod est 2. Cor. II. 6.

38

FRIDERICIANAE REGIAE
P R O R E C T O R
ADAMVS NIETZKI

MEDICINAE DOCTOR ET PROF. PUBL. ORDIN.

C V M

DIRECTORE ET SENATV ACADEMICO
MEMORIAM
SPIRITVS SANCTI APOSTOLIS TRIBVTI
SANCTE PER PROXIMOS DIES CELEBRANDAM
COMMENDAT.

PRAEMISSA EST INTERPRETATIO GRAMMATICA
LOCI IO. XV, 13 - XVI, 33.

HALAE
FORMIS I. C. HENDELII
A. C. MDCCCLXXX.

FREDERICIANA REGIAE

IN REGIA

ADAMVS NITTKI

DOCTOR ET SENATUS ACADEMICI

PHYSICAE MATHEMATICAE ET ASTRONOMICAE

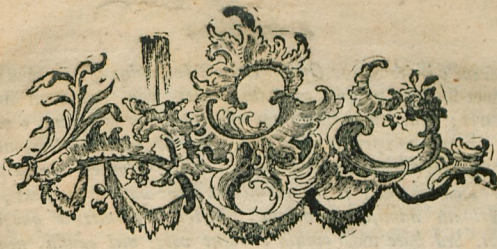
PHYSICAE MATHEMATICAE ET ASTRONOMICAE

HALLAE

IN REGIA

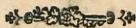
ADAMVS NITTKI





Nuper, cum celebritatem Paschalem religiose obeundam, Vobis, *Humanissimi Ciues*, commendaremus, visa fuit & illi opportunitati & ipsius rei dignitati maxime consentanea commentatio vltimorum sermonum Domini & Seruatoris nostri *Iesu Christi* Io. XV sqq. quos postrema ante obitum nocte cum discipulis suis insituisset. In quibus illustrandis peruenimus ad eam partem, quae ad confirmandos discipulorum animos doloremque & metum rerum futurarum mitigandum propius pertinet, cum illa superior magis praecepta contineret & officia quae illis post Christi discessionem colenda commendarentur. Tenemus autem hunc interpretationis modum, vt, quorum sensus obuius est atque perspicuus, ea igitur breuiter attingamus, cum praeter latinam verborum interpretationem desiderari nihil possit, cetera sic persequamur latius, vt, expedienda orationis obscuritate, honesta lectorum assequendae mentis Christi curiorum studia adiuentur.

Sic igitur Iesus Io. XV, 18 sqq. *Si vulgus*, inquit, *profanum* (ὁ κόσμος) *vos oderit, animaduertite, quod me vobis*
A 2 *priorem*



priorem *oderit*. V. 19. *Quodsi ex ipso hoc vulgo effectis, eius videlicet similes, vulgus, quod suum esset, vos, tamquam suos, amaret; nunc, ut e vulgo non estis, sed ego selegi vos e vulgo, propter ea vos odit vulgus.* V. 20. *Memineritis sermonem quo ego erga vos uterer (Matth. X, 24.): Non est Seruus potior Domino suo; si me lacefferint, vos quoque lacefferent, si doctrinam admiserint meam, vestram admittent quoque.* V. 21. *Sed haec mala omnia inferent vobis mei causa, neque enim agnoscunt eum qui me misit h. e. non audiunt Patrem qui per me loquitur.* V. 22. *Quodsi non venissem tamquam a Deo missus, eosque instituissem, rei non essent criminis, non potuissent contemnere quae non didicissent, (neque enim, qui numquam audierit, repudiare non percepta potest; nec *diuina* hic est de peccato quocunque sed de contemtionem doctrinae quam Dei auctoritate audiuissem, c. XVI, 9), nunc autem non habent quo istud peccatum excusent.* V. 24. *Si facta ea non edidissim inter istos, quae nemo edidit alius, criminis h. e. contumaciae non tenerentur rei; enimvero nunc & viderunt (cognouerunt) & oderunt & me & Patrem meum.* V. 25. *Veruntamen ea re verum fit verbum scriptum in sacris eorum libris (Psalm LXVIII, 5.): Oderunt me non merentem.*

Tum incidit Iesus in commemorationem doctrinae, qua essent post eius discessionem imbuendi; siue vt succurreret discipulis dubitantibus quid sibi esset futurum in administrando doctorum loco, cum, Christo discedente, orbatu essent magistro suo; siue vt, quem ad modum Matth. X, 19 sqq. vtramque rem, h. e. doctrinae praesidia cum rebus aduersis, coniunxisset, hic quoque doceret, iis vexatis ab hostium furore, ad iudiciaque rationis reddendae causa raptis, numquam defuturam necessariam sapientiam. Ita autem ille v. 26 & 27. *Cum venerit magister, quem ego misero vobis a Patre, Spiritus ille veritatis, qui a Pa-*

✠

a Patre proficitur, is de me docebit; & vos quoque docetis, necum enim ab initio fuistis. In quibus nemo miretur, nos proficendi aut mittendi verbo vfos esse, cum alia significatio verbi ἐκπορεύεσθαι nemini, nisi Ecclesiasticae loquendi consuetudini assueti eique optanti, in mentem venire possit. Nam cum mittendus dicatur Spiritus a Patre, profectio eius a Patre exitus non alio, nisi eodem, sensu potest intelligi; planissimeque, quem Pater & Christus miserant, idem ille c. XVI, 7. 3. venisse dicitur; qua quidem re evertitur vanissimum commentum eorum, qui aliud quid in verbo ἐκπορεύεσθαι quaesivere, proptereaque discrimen excogitauere inter hoc & alterum verbum ἐξελθῆναι, vt hoc ad emissionem Spiritus S. in terrarum orbem referretur, at ἐκπορεύεσθαι reconditoria significaret; quod nemo vnquam docuit aut docere per vsum loquendi potest, nec Iesus ipse dubitauit c. XVI, 28. vtrumque verbum promiscue vsurpare. Ceterum, vt locus c. XVI, 13. docet, quo sensu veritatis Spiritus appelletur, sic Apostoli de Christo docere iubentur haftenus, quod ipsi sermonibus Christi rebusque ab eo gestis intersuissent, Spiritui autem tribuitur ea ipsa res, quod Apostoli ad pleniorem vberioreque cognitionem Iesu Christi deducendi essent, vt praeter ea, quae iam tenerent ex ore consuetudineque Christi, alia etiam posthaec cognoscenda proponerent auditoribus.

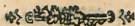
Haec, addit Iesus c. XVI, 1. dixi vobis ne a me desiciatis. Etenim σκανδαλιθίου est, vt eorum omnium qui aliqua re, quasi aliquo laqueo irretiti, ad peccandum attrahuntur, ita, angustiori sensu, horum, qui, cum admiserint doctrinam Christianam, illam posthaec, in primis propter res aduersas a se huius doctrinae causa suscipiendas, repudiant, quod locus Matth. XIII, 31. perspicue docet. De quibus aduersis Iesus & ante dixerat & statim post haec verba v. 2. Exterminabunt vos,

vos, inquit, Et vero etiam veniet tempus quo, quicumque vos occiderit, putet se pietati in Deum satis fecisse, V. 3. Quamquam id quidem facient, quod neque Patrem neque me cognoverint, quorum si doctrinam agnouissent eam, quam vos profitemini, eumque me mittentem, me autem eius legatum, profecto in vexandis vobis Deo mihiq̄ue obsequentibus non putassent se Deo gratum facturos. V. 4. Atqui haec dixi vobis, vt, cum istud tempus inciderit, meminertis quod ego haec vobis dixi-
 rim; haec autem vobis ab initio non dixi quoniam apud vos eram, nec eius postea rei narrandae opportunitas deerat. In quo lectores offendere potest hoc, quod Iesus neget se antea istis de aduersis ad discipulos dixisse, cum pleni tamen sint eius sermones admonitionum de subeundis propter doctrinam suam periculis, ipsaq̄ue etiam morte toleranda, vt Matth. X. & alibi. Sed Iesus in loco nostro de iis temporibus loquitur quae eius post discessionem instarent. Cetera, quae Apostolis aduersa contigissent tum, cum Christus his degeret in terris, non videbantur aliena ab humili conditione Christi, in qua aequum erat vt Apostoli non meliorem optarent sortem quam qua Christus ipse vteretur. Nunc, cum Christus, ad caelestia gaudia translatus, laetio-rem attigisset, atque, exantlatis huius vitae molestiis, occupasset imperium, cuius arbitrabantur Apostoli hanc vim fore, vt tranquilla & beata in his terris vita fruerentur: mirum poterat videri, quod tamen tot periculis obicerentur. Christum igitur haec post abitum suum exstitura significare, vel hoc doceat, quod se, *ad hoc cum iis versatum*, profiteatur ad hoc ipsum tempus insaufa omina differenda putasse.

Nunc autem, inquit v. 5. ab eo ad eum qui me miserat, nec quisquam e vobis quaerit ex me: quo abis? v. 6. Sed, quia vobis haec dixi, tristitia occupauit animos vestros. Nempe eum abiturum esse ad Patrem didicerant iam dudum e Christi

Christi sermonibus c. XIII, 36. XIII, 5. ut iterum quaerendi nulla necessitas videretur. Nec propter ea reprehenduntur, sed quod se ita dedissent tristitiae, ut, quantum hoc esset, aut quantum vim haberet haec *ad Patrem* discessio, nec ipsi cogitarent, nec amplius, quale Christo consilium esset quisque fructus istius discessionis a se capiendus, quaerent. Quam ob rem statim subiicit ipse v. 7. *Sed ego dico vobis quod verum est, prodest vobis quod ego abeam; nisi enim abiero, magister ille, quem vobis promisi mittendum, non veniet ad vos, sed ubi abiero, mittam eum ad vos.* Neque enim alio adhuc opus fuerat magistro praeter Christum, nec, dum Christus in terris versaretur, ut is ipse quidem significat v. 12, pares erant intelligendo consilio diuino in Christo ad salutem hominum adhibendo. Semper enim terrenam expectabant a Christo constituendam rem publicam, quam spem omnem euertebat mors Christi Luc. XXIII, 21. multo magis etiam eius in coelum ipsum profectio. E quo interpretandus videtur locus subobscurus Io. VI, 62: *Vbi igitur videritis me eo euolasse quo antea fueram?* h. e. tum intelligetis, non duriori illo sensu ac proprio accipienda esse quae dixi, neque enim praesenti corpore meo vesci aut ipsum sanguinem meum poteritis bibere, itaque improprie per fidem corporis sanguinisque mei usuram vos habituros putabitis. Tum igitur, cum, post illam discessionem, Christum non viderent corpore praesentem, sed audiuisent Act. I, 10. fore, ut non nisi olim in conspectum rediret Christus, itemque meminissent dictum Christi quo se iis tamen praesentem futurum promississet Matth. XXVIII, 20. atque experimento h. e. docendo didicissent, nec vim ad prodigia sibi deesse quibus doctrinam a se traditam confirmarent, & ipsas doctrinas magna vi animos auditorum pellere: tum demum sentiebant, Christum altiori quodam sensu praesentem esse, hominesque non corpore, non vultu, non ore, regere, sed nutu quo-





quodam diuino per doctrinam, qua homines subegisset; de qua re in primis dignus est qui conferatur TOBLERI V. V. in *Christi regni que eius honorem* diligentissime scriptus isque nuper admodum editus liber pag. 244 sqq.

Atque hanc salubrem mentis Apostolorum conuersionem Iesus tribuit Spiritui S. quem propter ea *παρακλητον* h. e. magistrum appellat atque refert ad eum omnia quae fieri per Apostolorum doctrinam debebant. Namque cum Christus v. 8. dicit: *cum uenerit ille magister, conuincet vulgus*, nullus est in sacris scripturis locus, qui doceat, fore ut homines profani (*ὁ κόσμος*) ab ipso Deo, nullius interuentu, meliore doctrina imbuantur, sed ille *ἔλεγχος* semper fieri per alios dicitur, ut 1 Cor. III, 19. Rom. XV, 16; nec *κείσιν τὸν κόσμον* aliter potest intelligi in loco simillimo Euangelii Ioannis c. XII, 31, quod alias planum fecisse speramus (in *Profus. Pascali* A. MDCCCLXXVIII, pag. 14 sqq.). Apostolorum igitur doctrina conuinci debebant profani contemtores Iesu *περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κέσεως*; quae sunt subtilius illustranda. Nempe arguendi erant peccati, ut ait Christus v. 9. *neque enim credunt in me*, fidem mihi non habent. Est igitur *ἁμαρτία* ipsa doctrinae Christi contemptio, quo sensu erat supra c. XV, 22 & 24. Difficilius est ad intelligendum quid sit *δικαιοσύνη* v. 10. quam Christus subobscurè interpretatur his uerbis: *namque ad Patrem meum proficiscor, nec me porro uidebitis*. Neque tamen in tanto interpretum dissensu dubitamus, *δικαιοσύνην* esse *bonam causam* Christi, quae quidem asserenda esset ipsam per & post eius discessionem ad Patrem. Nam *primum* peropportune nobis occurrit locus similis c. VIII, 28: *Cum extuleritis me in crucem, tum intelligetis quod ego sim is quem me ab initio dixerim, Filium uidelicet Dei, quodque meo arbitrari nihil faciam, sed, quae me Pater docuerit ea loquor*. Itaque recte de

de se dixisse Iesum, intelligebatur tum cum ereptus esset de hostium insidiis, eorumque consilia eius e medio tollendi irrita deprehenderentur, non modo per eius ad vitam reditum sed etiam per vim doctrinae ab eo propositae eiusque quaquaerum propagatae, quam impedire aut deprimere nulla neque vis neque calliditas poterat. Porro in loco, quem diximus, simili c. XII, 31. 32. plane ut in nostro, est *ἡλθὺς τὸ κόσμῳ τέρει*, itemque *deturbatio principis huius mundi*; quare cetera quae sequuntur: *cum sublatus fuero e terris, omnis generis homines attraham ad me*, per doctrinam videlicet meam, ut est c. VI, 44 seqq. ea igitur oportet declarare sensum verborum quem quaerimus, ut *δικαιοσύνη* Christi sit iusta causa quam obtinuit, cum eius imperium in animos humanos, cuius causa ipse *venerat in terrarum orbem*, quod item continebatur *veritatis professione*, ut ipse loquitur c. XVIII, 37, longe lateque propagaretur. Atqui hoc ipso sensu Iesus Matth. XI, 19. se dicit *δικαῖώσαι a liberis* s. *discipulis suis*; quid enim hoc aliud significet, quam quod illi agnouerint innocentiam optimamque causam Christi? sensu eodem quo Luc. VII, 29. portitores profitetur *δικαῖον τὸν Θεόν* h. e. probare voluntatem Dei, eique se obsequendo accommodare. Atque haud scimus, quod quidem obiter admonere licebit, an ipsa haec *obseruatio luminis* aliquid afferat verbis Paullinis 1 Tim. III, 16. *ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι*, de quibus tot tamque diuersae sententiae feruntur; quorum haec vis videtur esse, quod Christi causa defensa fuerit per Spiritum S. haecenus, quod doctrina Christiana, quae a Spiritu S. proficiscatur, atque ipsa saepius *πνεῦμα* dicitur in N. T. libris, felicissimo successu se veritatemque Iesu Christi commendauerit humano generi. Neque enim causa cecidisse existimari poterat Iesus, dum eius diuina veritas vbiicumque terrarum vberimo cum fructu divulgaretur, omniaque impedimenta ab hostibus obiecta superaret. Postremo, ut ad Christi sermonem

B

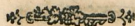
in

in Ioannis Euangelio redeamus, Spiritus S. profanos homines certiores reddere dicitur v. 11. *de iudicio, esse enim iudicatum* s. inferiorem discessisse *buius mundi* s. horum profanorum *principem*. Quae quidem verba continent significationem liberationis hominum ab erroris & impietatis nexu, quae facta per Euangelium esset ita, vt in illo certamine Christi & diaboli s. doctrinae Christianae & insidiarum aduersus Christum eiusque saluberrimam doctrinam, Christus reportaret victoriam, diabolus autem de sua tyrannide deiiceretur. Sed ea de re eorumque verborum sensu meminimus nos copiosius in *Prolusione* ante commemorata p. 15. dicere; itaque ad cetera progrediamur.

Multa igitur, sic dicta prosequitur Iesus v. 12. *habeo vobis dicere, sed ferre nunc quidem non potestis.* v. 13. *Cum autem venerit ille, Spiritus veritatis, diriget vos ad omnem veritatem, cuius non nisi aliquam partem a me didicistis. Neque enim de suo, suo arbitratu, loquetur, sed, quaecumque audierit, ea loquetur & futura nunciabit vobis.* v. 14. *Ille me ornabit* h. e. vt erat c. XV, 25. de me docebit atque tradet quae sint meae doctrinae consilioque consentanea. Nam *δοξάζει τινος*, id quod satis constat ex vsu loquendi scriptoribus N. T. frequentato, proprie hanc habet vim, quam declarauimus p. 10. commemoratae *Prolusionis*; quod quidem hic confirmant quae sequuntur: *nam de meo dicenda sumet nunciabitque vobis.* v. 15. *Omnia, quae habet Pater, mea sunt, mea est non alia quam Patris doctrina, propterea dixi, illum de meo sumturum quae nunciet vobis.* Hac ipsa declaratione Christi aperitur quidquid videatur obscuritatis aut offensionis esse in illis: *non de suo, sed ea, quae audierit, loquetur, quae sunt ad hominum ac potius Iudaeorum consuetudinem dicta, neque in alienum a dignitate Spiritus S. sensum torquenda.* Nempe, qui aliorum ad mentem loquuntur, proponuntque

nuntque non a se excogitata quaedam, sed nomine aliorum ea quae sint eorum sententiae voluntatique accommodata, ii igitur apud Indaeos *aliorum nomine* venire atque dicere, non *de suo* depromsisse oracula aut *suo* nomine docuisse dicuntur, vt c. V, 30. VII, 18. VIII, 26. XIII, 10. Num. XVI. 28. Itaque nec hic ea verba aliter sunt quam de Patris, Filii & Spiritus S. in eadem doctrina consensu interpretanda; quae miramur neminem adhibuisse ad illustrandum locum Matth. XXVIII, 19 aut aliquam eius interpretationem confirmandam.

Haec consolatio a nouae ac potius vberioris doctrinae beneficio repetita etsi magnam habebat opportunitatem ac vim ad mitigandum dolorem Apostolorum, atque satisfacere poterat iis optimo *praeceptore ac magistro*, Iesu Christo, orbatis, si quidem hoc doctrinae desiderium vna maxima causa tristitiae, nec Christi discessio etiam propter *amici* iacturam molestissima fuisset: tamen intelligebat Iesus, nisi huic ab amicitia profecto dolori, quoad posset & per rem ipsam liceret, mederetur, praesentis-que doloris vim spe reditus sui reprimeret, fore vt, in hac quidem imbecillitate, antequam Spiritus S. afflatu recrearentur, non ferrent aegritudinis grauitatem. Quam ob causam v. 16. *Breui*, inquit, *non conspicietis me*, & *iterum breui videbitis me*. Illud quidem ad mortem Christi referendum videtur, hoc ad reditum eius e mortuis; quod, nisi Christus ipse sic alias expressisset c. XIII, 19, res atque historia ipsa doceret. Oportet autem postremis verbis (*ὁ Ἰησοῦς με*) subiici e superioribusque repeti illud *ἔτι* q. d. *iterum me videbitis*, sed ad breue tempus; quod nisi quis addiderit, valde dubitamus, an ea, quae sequuntur: *namque ego proficiam ad Patrem*, vel intelligi possint vel cum iis, quae precesserint, coniungi. Tum narrat Ioannes v. 17: *dixerunt igitur aliqui eius discipulis inter se: Quid hoc significat quod dicat nobis Breue est, nec me conspicietis, & iterum breui videbitis me,*



itemque: Nam ego proficiscor ad Patrem. V. 18. Dixerunt igitur: Hoc quid est quod dicat: breui; nescimus quid loquatur. V. 19. Intelligebat igitur Iesus, quod se vellent interrogare, quare dixit eis: De hoc quaeritis inter vos, quod dixerim: Breui fiet quod non conspiciatis me, & iterum breui, quod me videatis. V. 20. Profecto, profecto dico vobis, fore ut seatis & lugeatis, sed vulgus profanum gaudebit; vos autem tristes reddemini, sed tristitia vestra in gaudium conuertetur. V. 21. Femina cum parit, tristis est, namque adest eius hora; cum autem peperit infantem, non porro commemorat aegritudinem, propter gaudium super eo quod homo sit editus in vitam (eis τὸν νόσον). V. 22. Atqui vos tristes nunc quidem estis, sed ego iterum videbo vos (post meam mortem), & gaudebit animus vester, & gaudium vestrum nemo auferet a vobis. Neque enim vnquam legimus Apostolos doluisse de discessione Christi in coelum, postquam eum viderant reuersum in vitam; non quo eius praesentiam non desiderassent, sed quod ab eo ipso tempore haud dubie meliora essent edocti de consilio Dei super Christo in terrarum orbem mittendo, atque modo, quo is deberet, per aduersa videlicet, transire ad praemia beatitudinis sine fine futuram. Haec quidem Christus docuerat discipulos quosdam secum Emmauntem iter facientes Luc. XXIII, 26 seq. quidni & Apostolos & quibuscum, narrante Luca Act. I, 3, illo tempore post reditum e sepulchro, colloqueretur de rebus ad Dei regnum pertinentibus.

Tum, addit Christus v. 23, nihil quidquam e me quaeritis. Ita quidem reddenda videtur vis verbi ἐρωτᾶν, quod vel quaerendi s. interrogandi vel rogandi notionem continet. Ac nobis quidem illa hoc in loco magis placet. Nam primum tunc ipsi sermoni Christi occasionem dederat quaestio ab Apostolis

stolis proponenda de sensu eorum quae ante dixisset. Vide
 v. 19. Quare cum hoc ipso tempore, in tanta perturbatione
 animorum, necesse esset vt Christum quaerendo percunctarentur:
 posthaec cum iste dolor ac dubitatio resedisset, non opus
 erat tali *quaestione*, praesertim cum Christus ipse eorum quae-
 stiones docendo occuparet. *Deinde* v. 29 & 30. Apostoli ipsi
 iam tum agnoscunt superuacua esse percunctationem Christi
 propter ea quod & nunc perspicue loqueretur, & videret omnia
 quae ipsi discere cuperent. *Denique* in toto sermonis contextu
 Christus nunquam verbo *ερωτων* vtitur ad *rogandi* notionem ex-
 primendam, nisi v. 26. alia tamen cum coniunctione verborum,
 sed illam vim significat verbo *αιτων*. Itaque hoc videtur Chri-
 stus dicere velle: Isto tempore, meliora cum edocti fueritis
 atque impotenti tristitia liberati, non opus erit interrogatione
 (*non est necesse*, dicunt Apostoli v. 30. *vt quis te interroget*),
 nam & ipse, quae necessaria vobis sint ad intelligendum, quae-
 que pro tempore possitis ferre, docebo, & me magistro or-
 bati, tamen non carebitis necessaria institutione alterius, quem
 mei loco vobis promisi. Commendat igitur preces quibus ne-
 cessariam a Deo sapientiam consequerentur, facitque spem fore
 vt hae preces gratiosae sint Patri suo. *Profecto, profecto dico*
vobis, quaecunque rogaueritis Patrem nomine meo i. e. mei
caussa, ea dabit vobis. V. 24. *Nihil quidquam adhuc petiistis*
nomine meo, petite & consequemini, vt recte gaudere possitis.
 Quomodo hic Christus negat Apostolos adhuc quidquam Deum
per Christi nomen rogasse? Nempe ante quam Iesu discipli-
 nam suscepissent, quidquid de propitia Dei voluntate, tam-
 quam Iudaei, tenerent, id iis, constabat e scriptis sacris, pa-
 ratum esse propter maiores s. patres suos, quibus, eorumque
 posteris propter eos, singularia beneficia Deus promississet.
 Quare in precibus iis, quae sunt in V. Test. libris, crebram
 reperias mentionem Abrahami, Isaaci, Iacobi, Moysis cetero-
 rumque

rumque maiorum, eorumque memor fuisse dicitur Deus quotiescumque Iudaeos benivolentia sua respexisset, vt Esai LXIII, 11, & alibi. Sed cum Iesus tamquam seruator humani generis venisset in terrarum orbem, nouam quasi inducebat & ab illa vetere valde diuersam disciplinam, vt est Ierem. XXXI, 31 sqq., nouum quoque modum quo adire deberent singularem benivolentiam Dei, quae iis esset conciliata per Iesum ipsum, cuius causa Deus bene illis facere vellet. Quod videtur esse in causa, cur Iesus numquam, nisi nunc, cum eius ex his terris discessio instaret, atque eius morte veteris religionis auctoritas abroganda esset, in precibus, veluti in iis, quas ipse docuit discipulos suos Matth. VI, 9 sqq., sui mentionem fecerit. Nunc autem, cum sua morte nouam quasi rem publicam constituisset, vt suum in nomen omnes tingendo initiari, suam quoque memoriam sacra coena celebrari, sic preces quoque iubet per suum nomen fieri, si quidem certi esse cuperent se, quod rogassent, consecuturos. Ceterum formula ista: *ἵνα ἢ ἕκαστος ὑμῶν ἢ πεπληρωμένον* videtur e versu 22. illustrari posse. Nam, si votorum compotes facti essent, habebant certe quo gauderent, atque, cum scirent, nihil, quod Christi nomine peterent, sibi negatum iri. verum erat &, vt ita dicamus, plenae mensurae gaudium (*πεπληρωμένον*), propter ea quod ista spes & gaudium iis eripi nullo modo deberet.

Haec, ita pergit v. 25, quae adhuc dixi, subobscurè dixi vobis; sed erit tempus quo non amplius subobscurè loquar vobiscum, sed perspicue de Patre nunciam vobis. V. 26. Illo tempore per nomen meum rogabitur. Neque dico vobis, quod necesse habeam rogare Patrem vestri causa. V. 27. Nam ipse Pater vos amat, vestri amore ductus vltro dabit, quia vos me amastis & verum agnouistis hoc; quod ego a Deo profectus fuerim. V. 28. Profectus sum a Deo & veni in terrarum orbem, nunc iterum relinquo terrarum orbem & proficiscor ad Patrem. Verba illa

v. 26.

v. 26. ἢ λέγω ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν non pugnare cum locis Apostolorum, in quibus aliqua deprecatio Christi pro nobis commemoretur, vix opus est admonere. Vt Christus c. V, 34, cum negat se humanum de se testimonium accipere, non statim negat tale aliquod, veluti Ioannis Baptistae, extare aut magnam apud aliquos auctoritatem habere, (commendat enim illud ipsum & vrget in eodem loco), sed se carere illo posse, sibi non necessariam esse huius modi professionem dicit, quem ad modum similibus vitur formulis ibi v. 41 & 45: sic nostro in loco verbum ἐμ ἐρωτήσω eodem esse sensu vsurparum, vel ea docent, quae sequuntur de Dei ipsius amore erga Apostolos.

His auditis, v. 29. dicunt ei discipuli eius: *Ecce, nunc perspicue loqueris, nec uteris aliqua obscuritate.* V. 30. *Nunc cognoscimus quod cognoscas omnia, nec opus habes, quod te quaquam interroget; hac de causa credimus quod a Deo profectus fueris.* Vbi prima illa sententia videntur se referre ad id, quod Iesus v. 19, etiam antea, quam ipsi quaestionem proposuissent, cognouisset quae quaerere vellent, e quo colligunt, nihil opus esse vt eum quaerendo percunctarentur; quae intelligentia cogitationum animi cum inter Iudaeos tanquam significatio Prophetiae, in primisque magni illius Doctoris, Christi, haberetur, cuius sententiae vestigia reperiatis c. I, 49 seqq. III, 19, statim hac re fidem suam s. de diuina Iesu auctoritate persuasionem confirmatam profitentur. Et Iesus v. 31. respondet illis: *Nunc igitur creditis? ac potius, certa fide tenetis? Vtinam crederetis!* (Nam admirationis aut aliquam correctionis significationem dare Christi quaestio videtur, vt alia similis εἰσωνεία c. VII, 28.). V. 32. *Ecce venit tempus, imo iam instat, hac ipsa nocte, quo dispergamini, quilibet vestrum seorsim, neque solum relinquatis. Sed non sum solus s. desertus, nam Pater est mecum, mihi praesto erit auxilio suo.* V. 33. *Haec, quod Pater mihi sit adfuturus, dixi vobis, vt per me conquireteris h. e. vel, vt vos consolaretur in hoc casu meo, ne meam rem desperatam putaretis, vel, vt meo exemplo disceratis bono animo etiam sub aduersis esse; id quod verius videtur per ea, quae subiicit Christus: Homines inter profanos eritis in angustia, sed bono estote animo, ego istos profanos superavi h. e. curabo, ne vobis*

vobis noceant aut vos de fide vestra deturbent. Nam *vincere* haud dubie dicitur de iis, qui superiores hostibus discedunt, incolumes sunt, quibus illi nocere nihil possunt, vt Rom. VIII, 37 *vincere aduersa* per eum qui nos amauit; *vincere falsos doctores* 1 Io. III, 4, *vincere mundum* s. profanum vulgus *per fidem* c.V. 5. h. e. non cedere iis, non fallere fidem Christo datam. Et cum proxime ante haec verba Iesus de Apostolorum, non de suo periculo, locutus esset, istam victoriam haecenus sibi tribuit, quod cauisset s. cauturus esset, ne per aduersa aut hostium furorem a fide reuocarentur; fere vt in illo Iacobi c.V. 20: *eripiet animam aegroti de morte, obteget multitudinem peccatorum*, quod est, secundum v. 15 & 16. obtinebit precibus a Deo vt ille aeger sanetur eique peccata, quamquam multa, condonentur; quod quidem e sermone Christi Luc. XXII, 32. in re plane eadem luminis aliquid videtur accipere.

Atque ita perfecimus, quam institueramus, illustrationem postremi Iesu cum Apostolis colloqui. Reliquum est, vt Vos, *Cavissimi Cives*, adhortemur, ne ista, quae Christus complexus est suauissimo sermone suo, Vobis non dicta puretis, sed per hos in primis dies, quibus cum aliqua sollempnitate res publica Christianorum beneficium Spiritus Sancti celebrare consuevit, hoc diligenter cogiteris, quae Vester Saluator, cum iam adiret mortem, Vobis quoque dixit. Capietis autem vberimum huius postremi colloqui Christi fructum, si omni studio ac diligentia contenderitis, vt indueretis eundem animum quo Apostoli, has Christi admonitiones exceperunt. Verissime illi amabant Dominum & amicum suum, aegerrimeque ferebant omnia quae Eius discessionem portenderent; sed iidem ipsi erant Eius doctrinae cupidissimi, in Eius voluntate acquiescebant, Eius consolatione recreabantur, Eius igitur alloquio & ab Eo facta spe illorum tristitia in perenne gaudium conuertebatur. Horum, agite, animum assumamus & sequamur pulcherrimum exemplum, vt, non modo per hos dies, sed per omnem adeo vitam, laeti expectare possimus Domini nostri IESU CHRISTI reditum, qui nos quoque ad gaudia in coelis sempiterna perducet. P. P. pridie Pentecost. d. XIII Maii A. MDCCCLXXX.

Fe 4194

ULB Halle

002 623 889

3

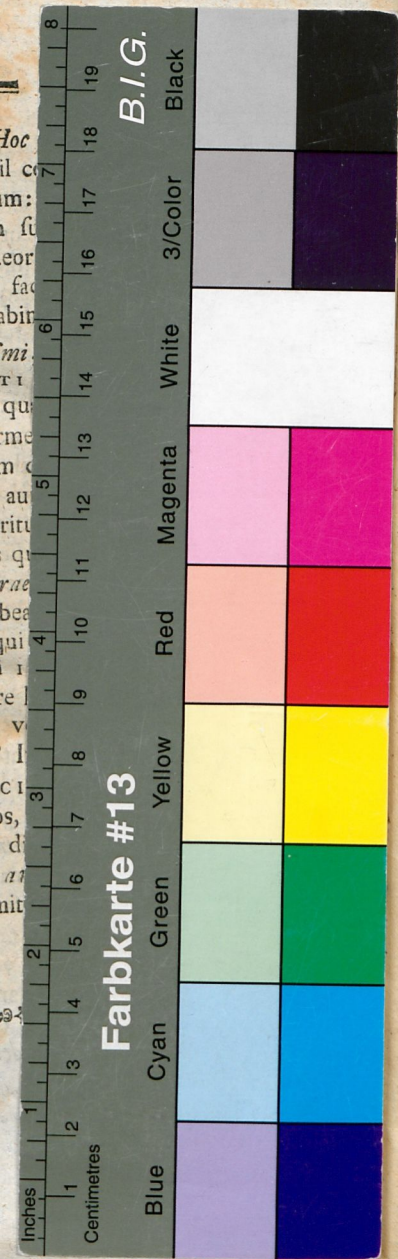


SB

Retov







38

FRIDERICIANAE REGIAE
P R O R E C T O R
A D A M V S N I E T Z K I

MEDICINAE DOCTOR ET PROF. PVBL. ORDIN.

C V M

DIRECTORE ET SENATV ACADEMICO

MEMORIAM

SPIRITVS SANCTI APOSTOLIS TRIBVTI

SANCTE PER PROXIMOS DIES CELEBRANDAM

COMMENDAT.

PRAEMISSA EST INTERPRETATIO GRAMMATICA

LOCI IO. XV, 13 - XVI, 33.

HALAE

F O R M I S I. C. H E N D E L I I.

A. C. MDCCCLXXX.

